

*Michał Jurczenia*

Uniwersytet Zielonogórski

## WSPÓŁPRACA WOJEWÓDZTWA LUBUSKIEGO Z PROWINCJĄ HAINAN

Rozwój gospodarczy Chińskiej Republiki Ludowej (ChRL) sprawił, że jej interesy już dawno przestały się ograniczać tylko do obszarów Azji i Pacyfiku. Wzrost siły objawia się na wielu płaszczyznach, m.in. jedną z nich jest aktywność inwestycyjna chińskich przedsiębiorców na rynkach europejskich. Taki stan rzeczy zaczął obowiązywać stosunkowo niedawno, wcześniej to Chiny były głównym celem lokowania kapitału zagranicznego. Realizując hasło *Go Global*<sup>1</sup>, przedsiębiorstwa chińskie coraz częściej starają się angażować w przedsięwzięcia nie tylko w Europie, ale i w Ameryce Północnej oraz Afryce<sup>2</sup>. Polska również ma szanse stać się miejscem lokowania chińskiego kapitału, jednak do tego wymagana jest promocja własnych walorów oraz rozwój bilateralnych kontaktów na wszystkich szczeblach. Dlatego celem niniejszego artykułu jest przedstawienie dorobku obecnej współpracy pomiędzy województwem lubuskim a chińską prowincją Hainan oraz zaprezentowanie perspektyw ich dalszego rozwoju. Jest to jedyny chiński region, z jakim województwo lubuskie ma podpisane porozumienie o współpracy. Warto więc prześledzić, jak ta współpraca przebiega i jakie mogą być jej perspektywy na przyszłość.

Problemy gospodarcze spowodowane światowym kryzysem sprawiły, że rządy europejskie widzą w chińskich inwestorach źródło kapitału potrzebnego do pobudzenia wzrostu gospodarczego w swoich państwach. Dotyczy to zwłaszcza tych z nich, które borykają się z problemem zadłużenia. Dzięki temu może ona wybierać miejsca, w których ulokuje swoje środki na podstawie tego, który region, państwo lub przedsiębiorstwo zaoferuje lepsze warunki współpracy. Dlatego też ChRL podzieliła państwa europejskie na:

---

<sup>1</sup> Jest to kontynuacja polityki „otwartych drzwi” zapoczątkowanych przez Deng Xiaopinga. Oficjalnie została ogłoszona w 2000 r. i oznacza wejście chińskich przedsiębiorstw w globalny proces handlu i produkcji. Chińskie firmy, zgodnie z polityką *Go Global* inwestują coraz więcej za granicą, w drugą stronę ma ona zachęcić nowych inwestorów do lokowania swojego kapitału w Chinach. Zob. P. Bellabona, F. Spigarelli, *Moving from Open Door to Go Global: China goes on the world stage*, „International Journal of Chinese Culture and Management” 2007, nr 1.

<sup>2</sup> P. Luzak, *Ekspansja Chińskiego kapitału w Europie – potencjalne szanse i zagrożenia dla Polski*, „Przegląd Strategiczny” 2013, nr 3, s. 89.

- 1) państwa mało rozwinięte, jak Ukraina, Białoruś;
- 2) państwa wschodzące, zalicza się do nich Polska;
- 3) państwa-dostarczyciele technologii, głównie chodzi o Niemcy oraz Francję;
- 4) państwa-dłużnicy<sup>3</sup>.

W efekcie kraje i poszczególne regiony muszą konkurować ze sobą o chińskich inwestorów. Polska jest niewielkim państwem, które w Europie Środkowej zostało wykreowane przez ChRL na lidera tego obszaru. Sukces ten nie może być jednak przypisany polskiej władzy, gdyż nasz kraj jest raczej odbiorcą decyzji płynących z Pekinu. Polska nie ma atutów, które mogłyby pozwolić jej kreować stosunki z Chinami w większym stopniu niż dotychczas<sup>4</sup>. Chińska Republika Ludowa w stosunkach międzynarodowych przedkłada stosunki bilateralne nad multilateralnymi<sup>5</sup>. Przykładem tego jest podpisanie przez Polskę i Chiny oświadczenia o strategicznym partnerstwie<sup>6</sup>. Nie oznacza to jednak, że Polska otrzymała uprzywilejowaną pozycję w stosunkach z rządem w Pekinie. Warszawa powinna stworzyć jednolitą strategię wobec azjatyckiego partnera<sup>7</sup>. Podstawą dobrej współpracy jest utrzymywanie jak najlepszych relacji poprzez częste wizyty i rozmowy. Tak też działa województwo lubuskie, które w ostatnich kilku latach zaczęło rozwijać współpracę międzyregionalną z chińskimi władzami z prowincji Hainan<sup>8</sup>. Priorytety oraz cele współpracy zagranicznej województwa lubuskiego z innymi regionami Europy oraz świata zostały zawarte w Uchwale Sejmiku Województwa Lubuskiego z dnia 14 czerwca 2010 roku w sprawie przyjęcia priorytetów współpracy zagranicznej Województwa Lubuskiego<sup>9</sup>. Dokument ten za priorytetowe obszary rozwoju wyznaczające kierunki współpracy zagranicznej uznaje m.in.:

- rozwój gospodarki energetycznej oraz alternatywnych źródeł energii;
- rozwój turystyki;
- promowanie przedsięwzięć na rzecz rozwoju kulturowego regionu;

<sup>3</sup> M. Kędziński, *Chińskie inwestycje-wnioski dla Polski*, „Instytut Sobieskiego” 2012, nr 49, s. 7.

<sup>4</sup> *Polska-Chiny*. Think Tank Dossie 2011, s. 24, <http://mttp.pl/pobieranie/chiny.pdf> [12 IV 2014].

<sup>5</sup> Zob. J. Clegg, H. Voss, *Chinese Overseas Direct Investment in the European Union*, London 2012, s. 11.

<sup>6</sup> *Wspólne oświadczenie Rzeczypospolitej Polskiej i Chińskiej Republiki Ludowej w sprawie ustanowienia partnerskich stosunków strategicznych*, <http://www.polska-azja.pl/2012/01/10/tekst-strategicznego-partnerstwa-polska-chiny-podpisanego-20-xii-w-pekiniu/> [10 III 2014].

<sup>7</sup> R. Pyffel, *Strategiczne partnerstwo z Chinami – Wielki test czy państwo zda egzamin*, „Instytut Sobieskiego” 2012, nr 43, s. 4, [http://www.sobieski.org.pl/wp-content/uploads/Analiza\\_IS\\_2012\\_nr\\_43-\\_pyffel\\_partnerstwo\\_stragiczne\\_z\\_chinami.pdf](http://www.sobieski.org.pl/wp-content/uploads/Analiza_IS_2012_nr_43-_pyffel_partnerstwo_strategiczne_z_chinami.pdf) [20 IV 2014].

<sup>8</sup> *Prowincja Hainan*, [http://lubuskie.pl/uploads/pliki/wspolpraca\\_zagraniczna/Hainan-chiny%20www201%2014-02-2014.doc](http://lubuskie.pl/uploads/pliki/wspolpraca_zagraniczna/Hainan-chiny%20www201%2014-02-2014.doc) [10 III 2014].

<sup>9</sup> Uchwała nr LII/525/2010 Sejmiku Województwa Lubuskiego z dnia 14 czerwca 2010 roku w sprawie przyjęcia priorytetów współpracy zagranicznej Województwa Lubuskiego.

- rozwój nauki przez nawiązywanie kontaktów i promowanie współpracy instytucji naukowych<sup>10</sup>.

W uchwale, w części poświęconej priorytetom geograficznej współpracy zagranicznej, w dziale dotyczącym obszaru Azji znalazł się zapis mówiący o tym, że współpraca województwa lubuskiego z chińskim regionem Hainan opiera się na „potencjale społeczno-gospodarczym” obu regionów oraz wynikających ze wzajemnego współdziałania „korzyści ekonomicznych”. Jest tam również informacja mówiąca o chęci rozwoju współpracy z innymi partnerami z tego obszaru, w zgodzie z kierunkiem polskiej polityki zagranicznej<sup>11</sup>.

Pierwsza wizyta delegacji władz Hainan, na której czele stał wiceprzewodniczący Rady Polityczno-Konsultatywnej Prowincji Hainan Hong Shouxiang, odbyła się 22-25 listopada 2004 r.<sup>12</sup> Delegacja przybyła do Polski na zaproszenie przewodniczącego Polsko-Chińskiej Grupy Parlamentarnej Piotra Gadzinowskiego<sup>13</sup>. Prócz Warszawy delegaci chińscy odwiedzili jeszcze tylko województwo lubuskie. Była to pierwsza wizyta przedstawicieli Hainan, podczas której doszło do spotkania z przedstawicielami regionalnych władz województwa lubuskiego oraz organizacji gospodarczych<sup>14</sup>.

Po wizycie w 2004 r. zostały nawiązane wstępne kontakty pomiędzy regionami. Obie strony wyraziły chęć zawiązania współpracy. Dlatego w 2005 r. do województwa lubuskiego przybyła pierwsza bezpośrednia delegacja z Hainan. Celem wizyty było zapoznanie się z potencjałem województwa oraz zebranie informacji o nim<sup>15</sup>. Wizyty oraz rozmowy stanowią charakterystyczny element polityki prowadzonej przez Chińczyków. Zanim zaferują nawiązanie współpracy, dokładnie analizują potencjalnego partnera pod względem jego przydatności dla własnych celów, zarówno politycznych, jak i gospodarczych. Spotkanie było również okazją do przedyskutowania z władzami samorządowymi możliwości podpisania listu intencyjnego pomiędzy stronami, ponieważ polityka samorządowa, w odniesieniu do regionów zagranicznych, nie jest samodzielna i podlega kontroli ze strony Ministerstwa Spraw Zagranicznych (MSZ)<sup>16</sup>. Minister Spraw Zagranicznych 25 sierpnia 2005 r. wyraził zgodę na napisanie listu intencyjnego, 1 grudnia 2005 r. zainteresowane strony złożyły pod nim swoje podpisy. Województwo lubuskie było reprezentowane przez marszałka Andrzeja

<sup>10</sup> *Ibidem*, s. 2-3.

<sup>11</sup> *Ibidem*, s. 4.

<sup>12</sup> Materiały w zbiorach autora.

<sup>13</sup> *Najważniejsze wydarzenia w kontaktach chińsko-polskich w roku 2004*, <http://www.fmprc.gov.cn/ce/cepl/pol/xnyfgk/t457534.htm> [10 III 2014].

<sup>14</sup> *Hainan*, materiały dostarczone przez Urząd Marszałkowski Województwa Lubuskiego.

<sup>15</sup> *Chińska delegacja w Lubuskiem*, [http://lubuskie.pl/strona\\_glowna/news/&news\\_category=TOP&news\\_id=9116/](http://lubuskie.pl/strona_glowna/news/&news_category=TOP&news_id=9116/) [10 III 2014].

<sup>16</sup> Art. 4, ust. 5, Ustawy z dnia 15 września 2000 roku o zasadach przystępowania jednostek samorządu terytorialnego do międzynarodowych zrzeszeń społeczności lokalnych i regionalnych (Dz.U. 2000, Nr 91, poz. 1009).

Bocheńskiego, przedstawicielem strony chińskiej był najwyższy zwierzchnik w regionie, gubernator prowincji Hainan Wei Liucheng<sup>17</sup>. Dokument ten stał się podstawą do dalszego rozwoju współpracy. W 2006 r. doszło do rewizyty. Dwudziestoosobowa delegacja gospodarcza przebywała 23-28 lutego w prowincji Hainan. Podczas jej pobytu 26 lutego doszło do podpisania Porozumienia o współpracy pomiędzy Województwem Lubuskim i Prowincją Hainan<sup>18</sup>. W porozumieniu obie strony zobowiązały się do rozwoju bilateralnej współpracy, zwłaszcza w dziedzinie gospodarki oraz organizacji wspólnych inicjatyw kulturalnych, naukowych, sportowych, turystycznych. Deklarowały również wspieranie współdziałania pomiędzy innymi instytucjami działającymi na obszarze Hainan i województwa lubuskiego<sup>19</sup>.

W 2006 r. odbyła się wizyta delegacji chińskiej w Polsce. Odwiedziła ona 3-5 września Lubuski Urząd Marszałkowski oraz uczestniczyła w inauguracji Festiwalu Folkloru, który został zorganizowany w ramach odbywającego się wówczas Winobrania. W festiwalu uczestniczyli goście z zagranicy, w tym zespół z Chin<sup>20</sup>. Podczas wizyty doszło do spotkania z władzami Uniwersytetu Zielonogórskiego. Podpisano wtedy wstępne porozumienie Memorandum of Understanding dotyczące współpracy uczelni zielonogórskiej z Uniwersytetem Hainan, która obejmowała wymianę studentów i kadr w celu prowadzenia wspólnych badań oraz rozwoju nauczania. Strony zobowiązywały się do wymiany informacji, materiałów bibliotecznych i publikacji badawczych<sup>21</sup>.

Do największej promocji ziemi lubuskiej doszło podczas światowej wystawy Expo 2010 w Szanghaju. Ze względu na dużą liczbę odwiedzających polski pawilon stanowiło to największą szansę propagowania walorów regionu<sup>22</sup>. Do Szanghaju udała się również lubuska misja reprezentacyjna z marszałkiem Marcinem Jabłońskim na czele<sup>23</sup>.

<sup>17</sup> Podstawy prawne współpracy zagranicznej województw, <http://lubuskie.pl/nowe-menu/menu-strony/wspolpraca-zagraniczna-2/informacje-podstawowe/> [10 III 2014].

<sup>18</sup> Porozumienie między Województwem Lubuskim (Rzeczpospolita Polska) a Prowincją Hainan (Chińska Republika Ludowa) o współpracy międzyregionalnej, [http://lubuskie.pl/pl/download/wspolpraca\\_zagraniczna/umowy/umowaLubuskie-Hainan.pdf](http://lubuskie.pl/pl/download/wspolpraca_zagraniczna/umowy/umowaLubuskie-Hainan.pdf) [10 III 2014].

<sup>19</sup> Art. 1 i 2 Porozumienie między Województwem Lubuskim (Rzeczpospolita Polska) a Prowincją Hainan (Chińska Republika Ludowa) o współpracy międzyregionalnej, 24 lutego 2006 r.

<sup>20</sup> *Apetyt roślinie*, „Gazeta Lubuska” 2006, 206, s. 7a.

<sup>21</sup> A. Możejko, *Nowy partner zagraniczny*, „Uniwersytet Zielonogórski. Miesięcznik Społeczności Akademickiej” 2006, nr 7, s. 34. W tym samym roku została przedłużona współpraca z inną chińską uczelnią. Chodzi o Uniwersytet Techniczny w Guilin, z którym Uniwersytet Zielonogórski wcześniej nawiązał współpracę. Zob. Uniwersytet Zielonogórski. Sprawozdanie z działalności za rok akademicki 2006/2007, Zielona Góra 2007, s. 217.

<sup>22</sup> Łącznie wystawę odwiedziło ponad 74 mln ludzi, z czego ponad 8 mln odwiedziło polski pawilon. Dla porównania, pawilon niemiecki widziało tylko 4 mln zwiedzających. Średni procent tych, którzy zwiedzili Expo i odwiedzili pawilon polski wyniósł 11,31%. *Expo 2010 w liczbach*, [http://shanghai.trade.gov.pl/pl/POLSKANAEXPO2010/article/detail,4549,Expo\\_2010\\_w\\_liczbach](http://shanghai.trade.gov.pl/pl/POLSKANAEXPO2010/article/detail,4549,Expo_2010_w_liczbach) [10 III 2014].

<sup>23</sup> Uczestniczyli w niej również: przewodniczący Sejmiku Województwa Lubuskiego Krzysztof Seweryn Szymański, przewodniczący Komisji Współpracy Zagranicznej i Promocji Wojewódz-

Delegacja przebywała w Chinach 4-10 maja. Marszałek Województwa Lubuskiego wraz z Komisarzem Generalnym Polski na Expo 2010 Sławomirem Majmanem 6 maja otworzyli seminarium gospodarcze. W jego ramach odbyła się prezentacja potencjału inwestycyjnego województwa oraz mieszczącej się w niej specjalnej strefy ekonomicznej<sup>24</sup>. Województwo lubuskie było pierwszym polskim regionem, jaki zaprezentował swoje atuty w ramach polskiego pawilonu na Expo 2010<sup>25</sup>. Przedstawiono Kostrzyńsko-Słubicką Specjalną Strefę Ekonomiczną (KSSSE)<sup>26</sup>. Najważniejszym walorem SKSSE było jej położenie blisko granicy z Niemcami<sup>27</sup>, z którymi strona chińska ma rozwinięte już kontakty handlowe. Obecność Polski w Unii Europejskiej jest dodatkowym walorem sprzyjającym inwestowaniu w województwie. Drugiego dnia wizyty udała się ona do Specjalnej Strefy Ekonomicznej w Suzhou (SSES), gdzie podjęto rozmowy z władzami SSES. Efektem tego było nawiązanie współpracy pomiędzy KSSSE a SSES. Na mocy zawartego porozumienia władze SSES zobowiązały się do kierowania firm chińskich, które chcą inwestować w Europie od KSSSE<sup>28</sup>.

Przy okazji wizyty w Państwie Środka władze województwa lubuskiego odwiedziły prowincję Hainan. Rozmowy pomiędzy stronami toczyły się na temat rozszerzenia współpracy w obszarach turystyki i przemysłu. 50% powierzchni wyspy stanowią lasy tropikalne, dlatego władze Hainan starają się rozwijać przemysł turystyczny, toteż współpraca w tej dziedzinie najbardziej, oprócz przemysłu, interesowała chińskich partnerów<sup>29</sup>.

---

twą Edward Fedko, wiceprezes Kostrzyńsko-Słubickiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej Roman Dzdich, Prezydent Gorzowa Wlkp. Tadeusz Jędrzejczak, rektor Uniwersytetu Zielonogórskiego prof. zw. dr hab. Czesław Osękowski, marszałek Lubuskiego Sejmiku Gospodarczego Władysław Komarnicki oraz przewodniczący Organizacji Pracodawców Ziemi Lubuskiej Janusz Jasiński. Zob. *Lubuskie otwiera EXPO w Szanghaju*, <http://lubuskie.pl/news/6270/16/Lubuskie-otwiera-EXPO-w-Szanghaju/> [18 III 2014].

<sup>24</sup> *Misja gospodarcza województwa lubuskiego w ramach Światowej Wystawy Expo 2010 w Szanghaju*, [http://shanghai.trade.gov.pl/pl/POLSKANAEXPO2010/article/detail,3826,Misja\\_gospodarcza\\_województwa\\_Lubuskiego\\_w\\_ramach\\_Swiatowej\\_Wystawy\\_Expo\\_2010\\_w\\_Szanghaju.html](http://shanghai.trade.gov.pl/pl/POLSKANAEXPO2010/article/detail,3826,Misja_gospodarcza_województwa_Lubuskiego_w_ramach_Swiatowej_Wystawy_Expo_2010_w_Szanghaju.html) [10 III 2014].

<sup>25</sup> *Gospodarczy potencjał Lubuskiego omawiany w Szanghaju*, <http://lubuskie.pl/news/6300/16/Gospodarczy-potencjal-Lubuskiego-omawiany-w-Szanghaju/> [14 III 2014].

<sup>26</sup> „Eksportuj”: *Promocja Polski podczas Shanghai Expo 2010*, <http://www.polska-azja.pl/2010/06/09/eksportuj-promocja-polski-podczas-shanghai-expo-2010/> [14 III 2014].

<sup>27</sup> A. Bazydło, M. Smętkowski, A. Wieloński, *Inwestycje w specjalnych strefach ekonomicznych a przekształcenia strukturalne w przemyśle Polskim*, „Prace Komisji Geografii Przemysłu PTU” nr 3, Warszawa-Kraków-Rzeszów 2001, s. 141.

<sup>28</sup> A. Kalita, K. Ryłki, *Z wizytą u wielkiego gospodarczego smoka*, „Tylko Kostrzyn, Słubice” 20 V 2010, s. 4.

<sup>29</sup> Do prowincji Hainan udało się przedstawicielstwo w składzie: marszałek Marcina Jabłońskiego, przewodniczącego Sejmiku Wojewódzkiego Krzysztof Seweryn Szymański i dyrektor Departamentu Rozwoju Regionalnego i Planowania Przestrzennego Maciej Nowicki. Zob. *Lubuska delegacja w prowincji Hainan*, [http://lubuskie.pl/strona-glowna/news/&news\\_category=EXPO-&news\\_id=6315/](http://lubuskie.pl/strona-glowna/news/&news_category=EXPO-&news_id=6315/) [18 III 2014]. Do rewizyty delegacji z Prowincji Hainan doszło 17 października

Misja lubuskiej delegacji zakończyła się 10 maja. Dzięki wystawie województwo lubuskie zostało zauważone przez chińskich przedsiębiorców i potencjalnych partnerów. Pod tym względem należy uznać pobyt władz i przedsiębiorców z regionu za sukces. Głównym jego atutem jest położenie geograficzne w centrum Europy i przy granicy z Niemcami. Ważne z gospodarczego punktu widzenia było nawiązanie kontaktów biznesowych przez lubuskich przedsiębiorców, którzy udali się tam wraz z przedstawicielami województwa. Firma Lumel eksportuje swoje wyroby, w tym odlewy ciśnieniowe do koncernów w Chinach<sup>30</sup>. Polskie produkty nie mogą konkurować pod względem cenowym z wyrobami chińskimi, jednak ich jakość jest wyższa od tych produkowanych w Państwie Środka<sup>31</sup>.

W KSSSE działają dwa chińskie przedsiębiorstwa. Pierwsza to M.B.B. Logistics, która funkcjonuje od 2013 r. i zajmuje się świadczeniem usług w zakresie logistyki, magazynowania i przechowywania towaru<sup>32</sup>. Jej funkcjonowanie na terenie województwa nie ogranicza się do spraw biznesowych. Działa na terenie lokalnym, wspierając klub sportowy Polonia Słubice<sup>33</sup>. Drugą chińską firmą działającą w strefie ekonomicznej jest Victory Precision Technology Polska, która inwestuje w województwie lubuskim od 2008 r. Prowadzi działalność w branży technologicznej i zajmuje się produkcją urządzeń elektrycznych oraz optycznych do odbiorników telewizyjnych, głównie monitorów LCD (produkcja wynosi 10 mln sztuk rocznie)<sup>34</sup>. Zanim spółka zdecydowała się na inwestycję bezpośrednią, przez dwa lata (2005-2006) współpracowała z zakładem TTE w Żyrardowie. Zdobyte wtedy doświadczenia posłużyły do budowy fabryki na terenie województwa lubuskiego. W 2007 r. firma została nagrodzona statuetką Wydarzenie Gospodarcze Roku 2007 w województwie lubuskim przyznaną przez prestiżowy miesięcznik „Forbes”<sup>35</sup>.

2010 r. Podczas spotkań rozmawiano na temat współpracy w przemyśle oraz branży turystycznej. Z przedstawicielami chińskimi spotkali się m.in. przewodniczący Sejmiku Lubuskiego – Krzysztof Seweryn Szymański, dyrektor Departamentu Rozwoju Regionalnego i Planowania Przestrzennego – Maciej Nowicki oraz przedstawiciele KSSSE Andrzej Kail, Izabela Fechner. *Delegacja z Chin w Lubuskim*, [http://lubuskie.pl/strona-glowna/news/&news\\_id=7477/](http://lubuskie.pl/strona-glowna/news/&news_id=7477/) [20 III 2014].

<sup>30</sup> Chiny są największym producentem odlewów ciśnieniowych na świecie. W 2010 r. wytwarzały 43% światowej produkcji tych urządzeń. Zob. J. Sobczak, E. Balcer, A. Kryczek, *Sytuacja odlewnictwa światowego. Trendy i prognozy*, V Międzynarodowa Konferencja Naukowa, Niepołomice 2012, <http://www.iod.krakow.pl/stronaiod/uploads/13372447652ffef80638.pdf> [19 III 2014].

<sup>31</sup> M. Dulat, *Lumel otwiera fabrykę na Spalonym Lesie*, [http://zielonagora.gazeta.pl/zielonagora/1,88455,6399751,Lumel\\_otwiera\\_fabryke\\_na\\_Spalonym\\_Lesie.html](http://zielonagora.gazeta.pl/zielonagora/1,88455,6399751,Lumel_otwiera_fabryke_na_Spalonym_Lesie.html) [19 III 2014].

<sup>32</sup> *Lista inwestorów KSSSE*, [http://www.iii.kssse.pl/pl/nasi\\_inwestorzy/kostrzyn\\_nad\\_odra/arctic\\_paper.html](http://www.iii.kssse.pl/pl/nasi_inwestorzy/kostrzyn_nad_odra/arctic_paper.html) [19 III 2014].

<sup>33</sup> *M.B.B. Logistics partnerem klubu*, <http://skppolonia.slubice.pl/news,2138883,mbb-logistics-partnerem-klubu.html> [19.03.2014].

<sup>34</sup> *Fabryka TPV Technology*, <http://www.urbanity.pl/lubuskie/gorzow-wielkopolski/fabryka-tpv-technology,b1251> [19 III 2014].

<sup>35</sup> *TPV Displays – Monitorujemy oczekiwania klientów*, <http://www.businesspl.com/index.php/elektronika/17296-tpv-displays> [19 III 2014].

Delegaci z Hainan 18 lipca 2011 r. ponownie przybyli do województwa lubuskiego. Celem wizyty było zapoznanie się z funkcjonowaniem lubuskiej służby zdrowia<sup>36</sup>. Stronie chińskiej zależy na rozwoju tych służb u siebie, dlatego stara się wysyłać swoich lekarzy na zagraniczne praktyki w miejsca, gdzie dana forma leczenia jest najlepiej rozwinięta. W Lubuskiem chodziło im głównie o neurochirurgię. Dla szpitali w województwie lubuskim to szansa na wymianę doświadczeń i zatrudnienie w przyszłości chińskich specjalistów<sup>37</sup>. Delegacja odwiedziła szpital wojewódzki w Zielonej Górze oraz Lubuski Ośrodek Rehabilitacyjno-Ortopedyczny w Świebodzinie. Wicegubernator Hainan Lin Fangluem wyraził chęć wymiany studentów, jeśli na Uniwersytecie Zielonogórskim zostanie utworzony wydział medycyny<sup>38</sup>.

Pod koniec 2011 r. (13-14 grudnia) do województwa lubuskiego przybyła pięcioosobowa delegacja stowarzyszenia dziennikarzy z Hainan. Podczas swojej wizyty odwiedziła drukarnię Mediów Regionalnych w Zielonej Górze. W Radiu Zielona Góra wzięli udział w porannej audycji. Chodziło o nawiązanie kontaktów z przedstawicielami mediów oraz zapoznanie się z ich funkcjonowaniem w Polsce<sup>39</sup>. W połowie 2012 r. przedstawiciele z Hainan złożyli kolejną wizytę. Od 27 do 29 czerwca chińscy partnerzy rozmawiali w sprawie współpracy w zakresie kultury, turystyki i sportu<sup>40</sup>. Gościom przedstawiono lokalne atrakcje w postaci Muzeum Etnograficznego w Ochli, Winnicy Stara Winna Góra w Górzycowie i Palmiarni Zielonogórskiej<sup>41</sup>.

Władze Hainan, prócz turystyki, starają się również rozwijać przemysł, ale w taki sposób, by nie zagroziło to środowisku naturalnemu i nie doprowadziło do jego degradacji. W podobną stronę zmierza województwo lubuskie, dlatego oba regiony kładą nacisk na promocję swoich walorów środowiskowych, co jest istotnym elementem w branży turystycznej. W Hainan odbywają się Tropikalne Rolnicze Targi Zimowe (CTAWTF), zaliczane do jednych z największych tego typu wydarzeń w Chinach. Na zaproszenie partnerów z Hainan udała się na nie lubuska delegacja<sup>42</sup>. Na targach

<sup>36</sup> W skład chińskiej delegacji weszli: wicegubernator Prowincji Hainan Lin Fangluem, zastępcą dyrektora Generalnego Departamentu Zdrowia Prowincji Hainan Yangiem Junan, zastępcą dyrektora Generalnego Centrum Badań Żywności i Leków Xu Yacuanem, wiceprezydentem miasta Wenchang Fu Guowenem oraz dyrektorem Wydziału Współpracy Zagranicznej Chengiem Shaoqiangiem. Zob. *Chińska delegacja w Lubuskiem*, [http://lubuskie.pl/strona-glowna/news/&news\\_category=TOP&news\\_id=9116/](http://lubuskie.pl/strona-glowna/news/&news_category=TOP&news_id=9116/) [20 III 2014].

<sup>37</sup> *Chińczycy w Lubuskiem*, <http://www.tvp.pl/gorzow-wielkopolski/aktualnosci/spoleczne/chinczy-w-lubuskiem/4922954> [20 III 2014].

<sup>38</sup> A. Stawiarska, *Ciekawy szpitala jak... Chińczyk*, <http://www.gazetalubuska.pl/apps/pbcs.dll/article?AID=/20110723/ZDROWIE/378058001> [20 III 2014].

<sup>39</sup> *Lubuska promocja turystyczna w Chinach*, <http://www.gorzow.com/?action=glowna-3&id=33582> [22 II 2014].

<sup>40</sup> Hainan, materiały w zbiorach autora

<sup>41</sup> *Z Hainan do Lubuskiego – wizyta chińskiej delegacji*, <http://www.lubuskie24.info.pl/index.php?newsid=1184> [22 III 2014].

<sup>42</sup> W jej skład weszli: przewodniczący Sejmiku Województwa Lubuskiego Tomasz Możejko, dyrektor Departamentu Rozwoju Regionalnego i Współpracy Zagranicznej Agnieszka Siarkiewicz

zaprezentowano walory województwa lubuskiego pod względem jego atutów turystycznych. W rozmowie z przedstawicielami władz Hainan poruszono temat ochrony środowiska. Strona chińska zadeklarowała chęć współpracy i wymiany doświadczeń w zakresie gospodarki odpadami. Ponadto duże zainteresowanie wzbudziła polska kultura oraz muzyka. Dzięki takim spotkaniom łatwiejsze będzie organizowanie wspólnych festiwali kulturalnych czy koncertów polskich zespołów w Państwie Środka. Stanowi to doskonały element promocji regionu w ChRL<sup>43</sup>.

W Lubuskiem 18-19 marca 2013 r. przebywał chiński inwestor z branży elektronicznej. Przedsiębiorcy chińscy przybyli, aby ocenić możliwości inwestycji w regionie. Jego znaczącym walorem jest dobre połączenie z europejską siedzibą firmy w Monachium<sup>44</sup>. Chińczycy poszukiwali miejsca o powierzchni 25 ha, by postawić na nim elektrownię o mocy 10 MW. W tym celu odwiedzili Sulechów, Gubin oraz Krosno Odrzańskie<sup>45</sup>. Problem pojawił się jednak w przypadku podłączenia do polskiej linii energetycznej. Uzgodnienie podłączenia do linii jest w Polsce odpłatne i wynosi 300 tys. zł, ponadto trzeba na nie czekać 150 dni, podczas gdy w Niemczech jest to nieodpłatne, a czas wydania decyzji wynosi 7 dni. Jeśli inwestor chiński rozpatruje dziesięć lokalizacji w kraju, oznacza to konieczność zamrożenia na okres 150 dni 3 mln zł. Priorytetem było właśnie podłączenie się do linii energetycznej i możliwość przesyłania wyprodukowanej energii. Jednak zamrożenie tak dużych pieniędzy oraz czas oczekiwania sprawiły, że inwestycja została odłożona<sup>46</sup>.

Większość Chińczyków zdaje sobie sprawę, że istnieje taki kraj jak Polska i że znajduje się w Europie. Jednak nie są z nim związane żadne skojarzenia, ani pozytywne, ani negatywne. Sprawia to, że Polska ma czystą kartę w budowaniu kontaktów z chińskimi partnerami<sup>47</sup>. Dlatego polskie władze powinny w dalszym ciągu wspierać regiony w promocji, jako dobre miejsce dla lokalizacji kapitału chińskiego. Województwo lubuskie jako region powinno kontynuować promocję walorów turystycznych. Przy okazji dobrze jest rozwijać nowoczesną technologię służącą rozwojowi przemysłu i ochronie środowiska. W celach promocyjnych delegacja władz wojewódzkich z Marszałek Elżbietą Polak na czele udała się na XVII Forum Polityki

---

oraz zastępca dyrektora Departamentu Rolnictwa, Środowiska i Rozwoju Wsi Jerzy Tonder. Zob. *Lubuskie zaproszone na Targi w Haikou*, [http://lubuskie.pl/stronaglowna/news/&news\\_category=Wydarzenia&news\\_id=11960/](http://lubuskie.pl/stronaglowna/news/&news_category=Wydarzenia&news_id=11960/) [22 III 2014].

<sup>43</sup> *Lubuski Szlak wina i miodu zaprezentowany w Chinach*, <http://wiadomosci.onet.pl/lubuskie/lubuski-szlak-wina-i-miodu-zaprezentowany-w-chinach/5w6ck> [22 III 2014].

<sup>44</sup> *Chiński inwestor w Krośnie Odrzańskim*, <http://www.zachod.pl/radio-zachod/serwis-informacyjny/region/chinski-inwestor-w-krosnie-odrzanskim/> [22 III 2014].

<sup>45</sup> *Wizyta chińskiego inwestora z branży źródeł energii odnawialnej*, <http://lubuskie.pl/news/12554/27/Wizyta-chińskiego-inwestora-z-branży-energii-odnawialnej/> [22 III 2014].

<sup>46</sup> *Audycja w Radiu Zachód*, <http://www.zachod.pl/files/2013/04/cebula-marek-o-chinczykach1.mp3> [22 III 2014].

<sup>47</sup> Zob. M. Lubina, *Rosnąca asymetria. Stosunki rosyjsko-chińskie 1991-2011*, rozprawa doktorska, Uniwersytet Jagielloński 2013.



Turystycznej ITOP 2013 w Hainan. Są to targi branży turystycznej, na których polska delegacja zaprezentowała atuty turystyczne województwa lubuskiego<sup>48</sup>.

Jak bardzo ważna jest promocja w krajach Azji, świadczą statystyki. Według Polskiej Organizacji Turystycznej (POT) Chiny są najszybciej rozwijającym się rynkiem turystycznym na świecie. Dzięki rosnącym dochodom oraz złagodzeniu restrykcji wyjazdowych liczba chińskich turystów wzrosła z 10 mln w 2000 r. do 83 mln w roku 2012. W tym też roku wydali oni na turystykę 102 mld USD, co stanowi wzrost 40% w porównaniu z 2011 r.<sup>49</sup> Stawia to Chińczyków na pierwszym miejscu wśród wszystkich narodów pod względem wydatków na turystykę. Według przewidywań TravelChinaGuide, największej firmy turystycznej w Państwie Środka działającej on-line, tendencja ta ma się utrzymać<sup>50</sup>. Zgodnie z badaniami przeprowadzonymi przez „International Business Times” do 2020 r. liczba chińskich turystów ma wzrosnąć do 200 mln<sup>51</sup>. Większość chińskich urlopowiczów odwiedza kraje ościenne, takie jak Wietnam, Tajwan, Koreę Południową czy Hong Kong. Według POT Polskę w 2011 r. odwiedziło jedynie 35 tys. turystów z Państwa Środka. W dużej części jest to spowodowane brakiem informacji o naszym państwie i jego walorach turystycznych. Chińczycy nie orientują się, co można w Polsce zobaczyć i jakie są w niej miejsca warte odwiedzenia. W większości przypadków są to wycieczki objazdowe<sup>52</sup>. Według Radosława Pyffla, prezesa Centrum Studiów Polska–Azja, turyści ci odwiedzają jednocześnie 3-4 kraje, przebywają w Polsce 3-4 dni i zwiedzają 3-4 miejsca, głównie są to: Warszawa, Kraków, Wieliczka i Oświęcim. Według niego profil światowego turysty będzie się zmieniał na korzyść takich krajów, jak Brazylia, Indie czy właśnie Chiny. Z tej przyczyny polskie władze regionalne oraz państwowe powinny tworzyć instytucje promujące nasz kraj i regiony, aby zachęcić większą liczbę osób z Chin do przyjazdu do Polski<sup>53</sup>.

Lubuskie promuje się jako region winiarski, ale w przyszłości powinno również zwrócić uwagę na możliwość umasowienia regionalnych wyrobów winiarskich, tak by jednocześnie zachęcić i ułatwić lubuskim winnicom możliwość eksportu win do

<sup>48</sup> Audycja w Radiu Zielona Góra z Panią Marszałek Elżbietą Polak, <http://rzg.pl/files/2013/11/lubuskie-chiny-1.mp3>; <http://rzg.pl/files/2013/11/lubuskie-chiny-2.mp3> [23 III 2014].

<sup>49</sup> *Lubię Polskę*, <https://www.pot.gov.pl/aktualnosci/strona-2/> [23 III 2014].

<sup>50</sup> *China Outbound Tourism in 2012*, <http://www.travelchinaguide.com/tourism/2012statistics/outbound.htm> [23 III 2014].

<sup>51</sup> A. Kashyap, *Number Of Outbound Tourists From Mainland China Set To Double By 2020, A New Report Says; Hong Kong, US And Thailand Among Most Preferred Destinations*, <http://www.ibtimes.com/number-outbound-tourists-mainland-china-set-double-2020-new-report-says-hong-kong-us-thailand-among> [23 III 2014].

<sup>52</sup> W 2011 r. Europę odwiedziło 4 mln turystów z Chin, jednak do 2020 r. ta liczba ma wzrosnąć do 16 mln. Zob. *Chińscy turyści wciąż omijają Polskę*, <http://www.rp.pl/artukul/1044516.html?p=2> [23 III 2014].

<sup>53</sup> *Współpraca Polska-Chiny z uwzględnieniem aspektu regionalnego*, Materiał z konferencji, Rzeszów 18 listopada 2013, Rzeszów 2013.

Państwa Środka. Według *Statistic report on World vitiviniculture 2012* opracowanego przez International Organisation of Vine and Wine (OVI), ChRL jest piątym pod względem wielkości konsumentem wina na świecie<sup>54</sup>. Rosnąca konsumpcja w Państwie Środka spowoduje wzrost importu tych trunków<sup>55</sup>. Według danych OVI od 2008 do 2010 r. import wina do Chin wzrósł o 50%<sup>56</sup>. Mogłoby to stanowić w przyszłości szansę dla lubuskich winiarzy w postaci możliwości eksportu wina nie tylko do Państwa Środka, ale i na inne rynki Azji Wschodniej.

Hainan jest przede wszystkim prowincją turystyczną, w której przemysł nie odgrywa tak ważnej roli. Dlatego nie można oczekiwać ze strony przedsiębiorców tam działających dużych inwestycji gospodarczych. Jest to słabością omawianych relacji. Oba regiony skupiają się na promocji swoich walorów turystycznych. Na tym gruncie współpraca rozwija się bardzo dobrze. Władze województwa lubuskiego starają się promować region jako miejsce dla turystów z Chin. Problemem jest odległość i brak połączenia lotniczego. Jedyne bezpośrednie połączenia Polski z Chinami to przeloty na trasie Pekin–Warszawa. Zielona Góra obecnie ma jedynie całoroczne połączenie lotnicze z Warszawą oraz sezonowo z Gdańskiem.

Lubuskie nie jest jedynym regionem, jaki rozwija swoją współpracę z partnerami chińskimi. Na bardzo wysokim poziomie stoi ona zwłaszcza w województwie pomorskim, które od 5 stycznia 2009 r. ma swoje biuro promocyjne w Pekinie. Stanowi ono pomost ułatwiający nawiązanie współpracy pomiędzy przedsiębiorcami z Pomorza i Chin<sup>57</sup>. Dużym atutem tego województwa są porty w Gdańsku i Gdyni, do których przybijają kontenerowce z Państwa Środka. Według danych Konsulatu Generalnego RP w Szanghaju około 90% wymiany handlowej odbywa się szlakami oceanicznymi<sup>58</sup>. Dlatego też województwu pomorskiemu oraz stronie chińskiej najbardziej zależy na rozwoju współpracy, ponieważ porty stanowią „bramę”, przez którą w większości napływają do Polski wyroby z Chin. Właśnie w Gdyni znajduje się druga, po szanghajskiej, siedziba Polsko-Chińskiego Towarzystwa Maklerów Okrętowych (Chipolbrok), które działa nieprzerwanie do 1951 roku<sup>59</sup>.

<sup>54</sup> *Statistic report on World vitiviniculture 2012*, „International Organisation of Vine and Wine 2012, s. 26.

<sup>55</sup> K. Paramaguru, *How China Became the Wine World's Most Unlikely Superpower*, <http://business.time.com/2013/10/31/how-china-became-the-wine-worlds-most-unlikely-superpower/> [23 III 2014].

<sup>56</sup> *Global economics of wine revisited: Hello China!*, <http://www.cnwinenews.com/html/201106/8/20110608093702112643.htm> [23 III 2014].

<sup>57</sup> Biuro Pomorskie w Chinach, <http://biuropomorskie.pl/> [6 XI 2014].

<sup>58</sup> Wydział Promocji Handlu i Inwestycji, KG RP w Szanghaju, *Gospodarka morska Chin – infrastruktura, rozwój, perspektywy*, [http://shanghai.trade.gov.pl/pl/przewodnik/article/detail,356,Gospodarka\\_morska\\_Chin\\_infrastruktura\\_rozwoj\\_perspektywy.html](http://shanghai.trade.gov.pl/pl/przewodnik/article/detail,356,Gospodarka_morska_Chin_infrastruktura_rozwoj_perspektywy.html) [6 XI 2014].

<sup>59</sup> Chipolbrok było pierwszą w Chinach spółką joint-venture z udziałem kapitału zagranicznego. Akcjonariuszami były w niej rządy Polski i ChRL, które miały po 50% udziałów. Dzisiaj, obsługuje ona porty europejskie i chińskie, regularnie kursując z Antwerpii, przez Kanał Sueski,

Podobnie jest w przypadku województwa zachodniopomorskiego. Ma ono podpisaną umowę z Prowincją Guangdong, która to graniczy z Prowincją Hainan. Znajduje się w niej jeden z największych chińskich portów Guangzhou<sup>60</sup>. Współpraca obu regionów sięga roku 1986. Pierwsze porozumienie o współpracy zawarto jednak dopiero w 1998 r., jeszcze pomiędzy województwem szczecińskim a Prowincją Guangdong<sup>61</sup>. Prócz współpracy kulturalnej oraz wspierania przedsiębiorców, rozwojowi współpracy podlega również nauka. Uniwersytet Szczeciński ma podpisaną umowę z Guangdong University of Foreign Studies. Dotyczy ona współpracy w dziedzinie wymiany studentów oraz kadry naukowej, tworzeniu wspólnych projektów badawczych, a także nauki języka chińskiego na Uniwersytecie w Szczecinie i polskiego w Guangdong<sup>62</sup>.

Mocno swoją współpracę ze stroną chińską rozwija również województwo śląskie, głównie ze względu na bogactwa naturalne, jakimi dysponuje. W 2012 r. doszło do podpisania porozumienia pomiędzy nim a Prowincją Liaoning<sup>63</sup>. Oba regiony mają podobny profil gospodarczy, w Liaoning znajdują się duże złoża węgla kamiennego oraz rudy żelaza i miedzi<sup>64</sup>. Współpraca pomiędzy partnerami ma dotyczyć przemysłu górniczego, nauki i techniki. W Uchwale sejmiku województwa śląskiego z dnia 1 lipca 2013 w sprawie przyjęcia Strategii Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2020+” zapisano, że Współpraca zagraniczna województwa śląskiego „opiera się na zasadach partnerstwa i polega głównie na pozyskiwaniu i wymianie doświadczeń, wiedzy oraz dobrych praktyk w dziedzinach określonych w zawartych porozumieniach międzyregionalnych”<sup>65</sup>.

Singapur, do Szanghaju, Dalian, Xingang, a nawet do portu Busan w Korei Południowej. Umowa między Rządem PRL a Centralnym Rządem Chińskiej Republiki Ludowej o utworzeniu Polsko-Chińskiego Towarzystwa Okrętowego Spółka Akcyjna, Art. 7, Warszawa 1951; K. Palonka, *Economic and trade relations between Poland and China since 2004*, „Asia Europe Journal” 2010, 8, s. 370.

<sup>60</sup> Można spotkać się również z nazwą Kanto, stosowaną również dla określenia całej prowincji. Port w Guangzhou (największym mieście Guangdongu) jest największym portem w południowych Chinach i ma połączenia z ponad 300 innymi portami w 80 krajach świata.

<sup>61</sup> *Prowincja Guangdong*, [http://samorzad.pap.pl/palio/html.run?\\_Instance=samorząd\\_nowy.pap.pl&\\_PageID=6&\\_media\\_id=37659&\\_filename=InformacjeGuangdong.pdf&\\_mimetype=application/pdf&\\_Checksum=-1614112393](http://samorzad.pap.pl/palio/html.run?_Instance=samorząd_nowy.pap.pl&_PageID=6&_media_id=37659&_filename=InformacjeGuangdong.pdf&_mimetype=application/pdf&_Checksum=-1614112393) [6 XI 2014].

<sup>62</sup> *Uniwersytet Szczeciński zacieśnia partnerstwo z uczelnią w Guangdong*, [http://www.studyinpoland.pl/konsorcjum/index.php?option=com\\_content&view=article&id=1388:uniwersytet-szczeciński-zacienia-partnerstwo-z-uczelni-w-guangdong-&catid=126:newsletter-112011&Itemid=100128](http://www.studyinpoland.pl/konsorcjum/index.php?option=com_content&view=article&id=1388:uniwersytet-szczeciński-zacienia-partnerstwo-z-uczelni-w-guangdong-&catid=126:newsletter-112011&Itemid=100128) [6 XI 2014].

<sup>63</sup> *Chiny bliżej województwa śląskiego*, [http://www.slaskie.pl/strona\\_n.php?jezyk=pl&grupa=10&art=5522](http://www.slaskie.pl/strona_n.php?jezyk=pl&grupa=10&art=5522) [6 XI 2014].

<sup>64</sup> Liaoning jest najbogatszą prowincją północno-wschodnich Chin. W tej prowincji wydobywane są największe ilości rudy żelaza w ChRL. Prowincja jest również jednym z największych w Chinach producentem maszyn górniczych i urządzeń do obróbki metali. *Liaoning Province, China Economic Network Regional and Sectoral Mapping of Trade Cooperation and Opportunities in China*, 2012.

<sup>65</sup> Uchwała nr IV/38/2/2013 Sejmiku Województwa Śląskiego z dnia 1 lipca 2013 r. w sprawie przyjęcia Strategii Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2020+”, s. 6.

Jak zatem wynika z przedstawionych przykładów, współpraca województwa lubuskiego z Hainan nie stanowi odosobnionego przypadku, a jej zakres jest zbliżony do innych tego typu porozumień. Regiony dobierają partnerów pod kątem ich podobieństwa ekonomicznego i walorów, jakimi dysponują. Województwo śląskie ze swoim przemysłem górniczym współpracuje z Liaoning, gdzie również odgrywa on rolę dominującą. Województwo lubuskie i prowincja Hainan opiera się na turystyce. Województwo zachodniopomorskie i Guangdon to regiony nadmorskie, w których przemysł portowy odgrywa ważną rolę. Wyjątkiem jest województwo pomorskie, które najdłużej współpracuje ze stroną chińską z racji znajdującego się w nim głównego portu. Należy jednak zaznaczyć, że jeśli chodzi o polski samorząd, to głównych partnerów zagranicznych upatruje on w Europie. Według raportu „Współpraca zagraniczna polskich samorządów. Wnioski z badań” (Warszawa 2012) głównym kierunkiem aktywności są Niemcy. Aż 162 partnerów, z jakimi współpracują polskie samorządy, pochodzi właśnie z tego państwa. Dla porównania z Chin jest ich jedynie 25<sup>66</sup>. Pomimo niewielkiej skali, to jednak już teraz możemy się pochwalić pewnymi sukcesami w dziedzinie polsko-chińskiej współpracy regionalnej. Otóż województwo lubuskie zdobyło nagrodę Miasto (Region) przyjazne w Komunikacji i Współpracy z Chinami. Jest ona przyznawana przez Towarzystwo Przyjaźni Zagranicznej ChRL oraz miasto, które jest aktualnym gospodarzem Międzynarodowej Konferencji Miast Partnerskich, na której zostaje wręczona. Stanowi ona wyróżnienie dla regionu lub miasta partnerskiego, które aktywnie rozwija swoją współpracę z chińskimi regionami<sup>67</sup>.

Uskuteczniając politykę rozwoju kontaktów z Chinami, należy brać pod uwagę dłuższą perspektywę czasową. Duże znaczenie mają więzi osobiste i wypracowane podczas spotkań relacje pomiędzy partnerami. Rozwijając dobre stosunki z Hainan, łatwiej będzie później województwu lubuskiemu znaleźć kontrahentów oraz inwestorów w innych prowincjach. Dłuższa i poprawna współpraca powoduje zwiększenie zaufania do drugiej strony, co ma duże znaczenie w chińskiej kulturze. Reasumując, województwo lubuskie powinno w dalszym ciągu rozwijać współpracę z chińskimi partnerami nie tylko na płaszczyźnie turystycznej, ale także starać się pozyskać inwestorów chińskich dla lubuskiego biznesu.

---

<sup>66</sup> A. Fuksiewicz, A. Łada, Ł. Wenerski, *Współpraca zagraniczna polskich samorządów. Wnioski z badań*, Warszawa 2012, s. 23.

<sup>67</sup> Współpraca Lubuskie-Chiny nagrodzona, <http://www.zwrp.pl/pl/informacje/item/16671-wsp%C3%B3lpraca-lubuskie-chiny-nagrodzona.html> [6 XI 2014].

Michał Jurczenia

COOPERATION BETWEEN LUBUSKIE VOIVODSHIP  
AND HAINAN PROVINCE

S u m m a r y

China economic growing become the cause of increased other country's interest in establishing economical and political cooperation with PRCh. Also China are no longer restrict their activity only to the Asia and pacific area and "open themselves" in to the world. Implementing Go Global strategy Chinese companies have begun to engage in international projects, to widen its activities, obtaining know how and gain access to new markets. Assist them in this Chinese politicians at all levels. Its helps in the fact that, AT present, almost everyone wants to trade and cooperate with China. Not excluding Polish The goal of this article is to presents cooperation between województwo lubuskie and province of Hainan and shows prospect for the future cooperation. Websites urzedu marszałkowskiego województwa lubuskiego and governor of Hainan were used to do so. In addition Author used the materials provided by urząd marszałkowski. The article describes history of the cooperation between partners since first visit of Hainan delegation in 2004. Outlines the process od individual visit and direct the parties to establish cooperation. In addition, shows participation województwa lubuskiego in Shanghai Expo 2010. It was the best way to promote województwo lubuskie in China. At the end, Author shows possible area of cooperation, which may be beneficial for województwo lubuskie.